

Plenum

Torsdag 11.11.2021 kl. 16.00—20.16

4. Debattinitiativ om att trygga och stärka verksamhetsförutsättningarna för rättsstaten och rättsvården

Debattinitiativ DI 5/2021 rd

Debatt

Andre vice talman Juho Eerola: Ärende 4 på dagordningen är en aktuell debatt om att trygga och stärka verksamhetsförutsättningarna för rättsstaten och rättsvården.

Den aktuella debatten inleds med ett anförande av debattinitiativets första undertecknare, som är ledamot Leena Meri, och hon håller ett anförande på fem minuter. Följande anförande hålls av justitieminister Anna-Maja Henriksson, också fem minuter. Därefter ger jag ordet för repliker enligt eget övervägande. Ledamöterna kan anmäla sig för repliker i plenum genom att trycka på knapp V, precis som nyss under frågestunden. För debatten reserveras en timme. — Lagutskottets ordförande, ledamot Meri, varsågod.

Debatt

17.03 Leena Meri ps (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Käymme tänään ajankohtaiskeskustelua lakivaliokunnan kesäkuussa tekemän aloitteen pohjalta oikeusvaltion ja oikeudenhoidon toimintaedellytysten turvaamisesta ja vahvistamisesta. Aloitteen taustalla on valiokunnan jo pitkään kantama vakava huoli oikeusministeriön hallinnonalan määrärahojen riittämättömyydestä ja sen vaikutuksista hallinnonalan toimijoiden toimintaedellytyksiin. Riittämättömät määrärahat heijastuvat asioiden käsittelyaikoihin ja heikentävät oikeusturvaa. Tilanne on vakava, sillä kyse on valtion ydintehtävistä, joiden tehokkaalla ja luotettavalla toiminnalla on keskeinen merkitys yhteiskunnan vakauden ja turvallisuuden kannalta. Oikeusvaltio ja sen toimivuus eivät ole itsestäänselvyksiä, vaan niistä pitää pitää jatkuvasti huolta.

Valiokunta on siis vuosien ajan toistuvasti kiinnittänyt vakavaa huomiota erityisesti tuomioistuinlaitoksen liian niukkaan perusrahoitukseen sekä siihen, että tuomioistuinlaitoksessa työskentelee paljon tuomareita ja muuta lainkäyttöhenkilöstöä määräaikaissä virkasuhteissa ja rahoitus on ollut riippuvaista määräaikaisestä rahoituksesta. Tuomioistuinlaitoksen perustuslaillisen aseman ja toimintakyvyn kannalta kestäväntä ja perustelluinta on huolehtia siitä, että tuomioistuinten pysyvä perusrahoitus on riittävällä tasolla ja virat vakinaisia. Niin ikään valiokunta on toistuvasti muistuttanut siitä, että toimiva rikosoikeudenhoidon ketju edellyttää tasapainoista ja riittävää resursointia koko rikosprosessiketjun viranomaisille, kuten poliisille, syyttäjille, tuomioistuimille, oikeusavulle ja Rikosseuraamuslaitokselle.

Vaikka asiasta on toistuvasti valiokunta huomauttanut, ei tilannetta ole parannettu kestäväällä tavalla. Oikeusministeriön hallinnonalalle myönnetty, sinänsä myönteiset lisämää-

Punkt i protokollet PR 132/2021 rd

rärahater eivätkä ole toimijoiden tarpeisiin nähden riittäviä. Kun toimijoiden perusrahoitus on vuodesta toiseen riittämätöntä, ovat ne joutuneet rahoittamaan toimintaansa siirtyvillä määrärahoilla. Henkilöstöä on työmäärään nähden liian vähän, ja henkilöstö on kuormittunut.

Tilanne on viime aikoina muuttunut entistäkin vakavammaksi. Asia nousi esiin valiokunnassa tänä keväänä, kun valiokunta käsittelee julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 22—25 ja kuuli laajasti alan toimijoita ja asiantuntijoita. Kuultavien viesti määrärahojen riittämättömyydestä oli yhtenäinen. Tuomioistuimissa keskimääräiset käsittelyajat ovat tietyissä asiaryhmissä pitkiä ja yli vuoden vireillä olleet asiamäärät ovat merkittävästi kasvaneet. Myös Syyttäjälaitoksessa vaativien rikosten käsittelyajat ovat pitkät ja rikosvastuun toteuttamisen yleinen taso on heikentynyt. Rikosseuraamuslaitoksessa henkilöstöä on liian vähän suhteessa vankien määrään ja laitospäätöksiin, ja se vaikuttaa huolestuttavasti henkilöstön ja vankiloiden turvallisuuteen.

Kesäkuussa antamassaan lausunnossa valiokunta edellytti, että oikeusvaltion ja oikeudenhoidon toimintaedellytysten turvaamiseksi ja vahvistamiseksi oikeusministeriön hallinnonalan ja sen toimijoiden perusrahoitusta korotetaan olennaisesti ja pysyväisluotoisesti viipymättä. Valiokunta teki samassa yhteydessä nyt tämän tänään puheena olevan aloitteen.

Tilanne ei ole kesän jälkeen parantunut. Tämä on ilmennyt syysistuntokaudella useiden eri asioiden käsittelyn yhteydessä. Oikeudenhoidon riittämättömät määrärahat, asiamäärien kasvu, asioiden käsittelyaikojen pidentyminen sekä henkilöstön kuormittuminen ovat siten edelleen ajankohtaisia ongelmia. Esimerkiksi talousarvioesityksen yhteydessä valiokuntakuulemisessa tuli esille, että tilanne kiristyy lähivuosina entisestään eikä nykyisellä rahoitustasolla voida välttää henkilöstön vähennyksiltä. Perusrahoitus on saatava pysyvästi kestävä tasolle. Tämä edellyttää määrärahojen olennaista parantamista. On välttämätöntä ryhtyä toimenpiteisiin.

Lopuksi kuitenkin kiitän valiokunnan puheenjohtajana koko valiokunnan puolesta oikeusministeri Henrikssonia siitä, että oikeusvaltion turvaamisesta ja vahvistamisesta sekä oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä tullaan laatimaan lakivaliokunnan eri yhteyksissä esille tuoma erillinen valtioneuvoston selonteko. On tärkeää, että selonteossa kartoitetaan tilannekuvaa laajasti ja erityisesti tarvittavia korjaustoimenpiteitä mahdollisimman laajalaaisesti. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ministeri Henriksson.

17.09 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies, värderade talman! Luottamus oikeudenhoitoon on yhteiskunnan ja kansantalouden suotuisan kehityksen perusedellytys. Oikeusministerinä olen tyytyväinen, että Suomessa oikeusvaltion vahvistaminen koetaan tärkeänä ja että demokratiamme peruspilarista halutaan käydä aktiivista keskustelua. Kiitos siis, edustaja Leena Meri ja lakivaliokunta, tärkeästä aloitteesta.

Värderade talman! Varje medborgare ska kunna lita på att hans eller hennes ärende behandlas av en opartisk domstol inom rimliga tidsramar. Jag vill tacka lagutskottet för initiativet. Det är mycket viktigt att vi tillsammans diskuterar den finska rättsstatens nuläge och framtid.

Punkt i protokollet PR 132/2021 rd

Arvoisa puhemies! Toimiva oikeusvaltio on demokraattisen järjestelmämme kulmakivi. Hallitus on tällä kaudella kiinnittänyt erityistä huomiota tuomioistuinten ja oikeudenhoidon resurssitilanteeseen. Ja kun budjettikirjaa lukee ja ottaa esille myös edellisten vuosien budjettikirjat, niin loppupäätelmä on se, että tällä hallituskaudella, vuodesta 2019 eteenpäin, on lisätty oikeudenhoidon resursseja noin 70 miljoonalla eurolla. Näin ollen tämä hallitus on tehnyt enemmän kuin aikaisemmat hallitukset. Myös tämän vuoden lisätalousarvioesityksissä tuomioistuimille on lisätty 11,7 miljoonaa euroa, syyttäjille 1,6 miljoonaa ja Rikosseuraamuslaitokselle 14,1 miljoonaa euroa.

Tuomioistuinten käsittelyajat ja määrät ovat tärkeä osa oikeudenhoidon kokonaisuutta. On tosiasia, että yli vuoden vireillä olleiden asioiden määrä on kasvanut käräjäoikeuksissa, hovioikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa. Koronaepidemia on ruuhkauttanut asioiden käsittelyä tuomioistuimissa ja syyttäjälaitoksessa, sillä käsittelyjä jouduttiin keskeyttämään tai siirtämään erityisjärjestelyihin. Olen kuitenkin tyytyväinen nyt siihen, että neljännessä lisätalousarvioesityksessä ehdotetaan lisärahaa tuomioistuimille noin 4 miljoonaa euroa ja syyttäjille 750 000 euroa. Rikosseuraamuslaitokselle ehdotetaan 5,8 miljoonan euron korotusta.

Käsittelyaikojen pidentyminen on huolestuttavaa. On niin, että rikosasoiden keskimääräinen käsittelyaika käräjäoikeuksissa on vuoden 2015 ja vuoden 2020 välillä kasvanut 4 kuukaudesta reiluun 5 kuukauteen. Kuitenkaan käräjäoikeuksien laajojen riita-asioiden käsittelyajoissa ei juurikaan ole muutosta saman ajanjakson aikana havaittu.

Hovioikeuksissa taas asiamäärä on laskenut 25 prosentilla ja käsittelyaika on pysynyt samalla tasolla ollen reilut 6 kuukautta. On myös hienoa, että vaikka korkeimmassa hallinto-oikeudessa asiamäärät ovat lisääntyneet 20 prosentilla, niin keskimääräinen käsittelyaika on silti laskenut noin 10 kuukaudesta reiluun 7 kuukauteen. Vielä on siis tehtävää, mutta suunta tältä osin on oikea.

Henkilöstön riittävydestä ja jaksamisesta on tärkeää huolehtia koko oikeudenhoidon ketjun osalta. Samalla on pidettävä mielessä, että tämänpäiväinen tilanne on syntynyt pitkän aikavälin seurauksena. Esimerkiksi vuosina 2006–2016 valtionhallinnossa toteutettiin sopeuttamisohjelma, jonka myötä Rikosseuraamuslaitoksesta vähennettiin 500 henkilöstötyövuotta. Toinen henkilöstövajeeseen vaikuttanut seikka on vartijakoulutuksen paikkamäärien supistaminen vuonna 2010. Myös vankiloiden vartijapulaa helpotetaan nyt nostamalla vartijakoulutukseen otettavien opiskelijoiden määrää nykyisestä 60:stä 80:een vuosina 2021–2023.

On todettava, että mainitut menolisäykset eivät vielä ole ratkaisu oikeudenhoidon resurssitarpeeseen, vaan resursseja on katsottava myös kokonaisuutena. Tätä varten hallitus on päättänyt aloittaa oikeudenhoidon selonteon valmistelun, jossa tarkastelu tehdään ylivaalikautisesti. Kyse on merkittävästä hankkeesta, jonka yhteydessä tarkastellaan myös sitä, millä tavalla voidaan turvata tuomioistuinlaitoksen pitkäjänteinen henkilöstöpolitiikka. Tuomaritehtävien hoitamisen tulee perustua pysyviin virkoihin aina kun se on mahdollista. Selonteko annetaan eduskunnalle syksyllä 2022. Selonteon laatiminen oikeudenhoidosta kokonaisuutena on mielestäni sekä vastuullinen että välttämätön menettelytapa. Hallitus ei siis ole tässä siirtämässä ongelmaa eteenpäin, vaan hakemassa siihen kestävää ja perusteltua ratkaisua. Myös selonteon laatimisaikana seuraamme tilannetta ja puutumme siihen tarvittaessa.

Punkt i protokollet PR 132/2021 rd

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt, arvoisat edustajat, kuten sanoin, on mahdollisuus minuutin mittaisiin vastauspuheenvuoroihin. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Meri, olkaa hyvä.

17.14 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Mikrofonin päälle.

Kiitos, arvoisa puhemies! Tänään oli oikeusvaltioseminaari, ja kuuntelin siellä korkeimman oikeuden presidentti Leppästä, korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Kuusiniemeä ja esimerkiksi Tuomioistuinviraston johtokunnan puheenjohtaja Ilveskeroa, ja kaikkien viesti oli yhteinen: perusrahoituksen puute vaarantaa ja tekee haavoittuvaksi oikeusvaltion, koska oikeudenkäynnit viipyvät. Jos ei saa ajoissa oikeutta, se on sama kuin sitä ei saisi lainkaan. Näin me kaikki tiedämme.

Mielestäni henkilökohtaisesti — ja myös perussuomalaisen puolueen mielestä — te olisitte voineet tehdä arvovalinnan. Syksyllä saitte poliisille 30 miljoonaa. Tuomioistuimet ovat pyytäneet vähintään noin 20 miljoonaa. Tätä ei löytynyt, mutta katsoin esimerkiksi, että samaan aikaan kehitysapuun lisätään tässä lisätalousarviossa 12,6 miljoonaa. Ministeri Henriksson, kenestä tämä on kiinni, että tätä rahaa ei saa täytettyä, teistä vai koko hallituksesta?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Mäkynen, Matias.

17.16 **Matias Mäkynen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusjärjestelmän rahoitus on koko oikeusvaltion ja myös sen riippumattomuuden taakka. Pitkään jatkunut huono kehitys on nyt saatu käännettyä hallitusneuvotteluissa ja tässä hallitusohjelmassa, mutta työtä ja tarpeita riittää edelleen. Korona-aikana näihin pidentyneisiin käsittelyaikoihin ja oikeudenhoidon kasaantuneisiin ongelmiin on vastattu lisätalousarvioissa, ja se on aivan oikein, mutta nämä vastaukset eivät saa jäädä lyhytaikaisiksi laastareiksi kriisin keskellä, vaan ongelmaa on pystyttävä hoitamaan myös kriisin jälkeen.

Kuten tässä seminaarissa, johon valiokunnan puheenjohtaja Merikin viittasi äsken, todettiin, Suomi on vahva oikeusvaltio, mutta rahoituspohja on se kriittisin kysymys sen tulevaisuuden kannalta. Toisaalta rakenteita on vahvistettu tällä kaudella muun muassa Tuomioistuinviraston perustamisella. On hyvä, että oikeudenhoidon ja rikosketjun resursoinnin tärkeyden ymmärtäminen ylittää nyt oppositio—hallitus-rajat. Näin ei aikaisemmin ehkä ihan täysin ole ollut. [Puhemies koputtaa] Selonteko tulee olemaan hyvä väline siihen, [Puhemies: Nyt!] että tätä ylihallituskautista työtä voidaan tukea. [Leena Meren välihuuto] Kiitos ministerille sen aloitteesta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kilpi.

17.17 **Marko Kilpi kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Henriksson, totesitte hyvin osuvasti, että luottamus on demokraattisen yhteiskunnan liima. Todel-la hyvin sanottu. Turvallisuus on puolestaan perusta, jonka varaan demokraattinen yhteiskunta sitten rakentuu. Jotta ihmiset voivat luottaa yhteiskuntaan, heidän pitää tuntea oikeu-

Punkt i protokollet PR 132/2021 rd

denmukaisuutta. Kun he joutuvat rikoksen uhriksi, heidän asiansa pitää pystyä hoitamaan vähintäänkin kohtuullisessa ajassa. Se tarkoittaa poliisin toimintaa, esitutkintaa, oikeuskäsittelyä, ymmärrettäviä loogisia seurauksia, ja yksinkertaisesti oikeuden pitää vain tapahtua. Kansalaisille pitää tulla myös selväksi, että väärin tekemisestä ja lain rikkomisesta seuraa rangaistuksia ja rikoksiin liittyy olennainen kiinnijäämisriski. Nämä kaikki ovat tänä päivänä uhattuina, koska oikeusketjumme — Hätäkeskus, poliisi, tuomioistuimet ja vankila — ei ole kunnossa. Kysyisinkin: onko hallituksessa ymmärretty, että oikeusketjun vahvistaminen ei onnistu joka vuosi toistuvalla painilla ja pistemäisillä lisärahoituksilla? [Puhemies koputtaa]. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tynkkynen.

17.18 Sebastian Tynkkynen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oikeusministeriön juhlatapahtumassa kyseltiin tänään, mitä kuuluu suomalaiselle oikeusvaltiolle. Jos oikeusvaltio osaisi itse puhua, vastaisi se, että happi loppuu.

Palkoistamme kerättäviä veroja ohjataan ulkomaille, mutta maaseudulla hätään joutuvan tulee pärjätä ilman poliisia, kun poliiseja ei ole. 2 000 lapsiin kohdistunutta seksuaalirikosta odottaa pöydällä ratkaisijaansa, kun aika ei riitä. Resurssipulassa sinnittelevät vanginvartijat riskeeraavat turvallisuutensa jengipaineissa. Hallinto-oikeuksissa jo puolet on ulkomaalaisasioita ja kansalaisten asioiden käsittelyt ovat pahasti tukossa.

Vaikka oikeusvaltion kivijalat murenevät pala palalta, niiden korjaamisesta vastuussa olevaa Marinin hallitusta ei työmaalla näy. Jokaisen kansalaisen tulisi voida luottaa siihen, että valtio hoitaa vähintään ydintehtävänsä eli turvallisuuden ja oikeuden ylläpidon, että poliisi turvaa arkea, asiat tulevat oikeudessa käsitellyiksi ja että rikolliset joutuvat vastuuseen. Hyvä hallitus, suomalaisilta kerätyt rahat on käytettävä Suomen hyväksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Huttunen.

17.19 Hanna Huttunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maksuttomalla oikeusavulla turvataan maassamme heikommassakin asemassa olevan ihmisen oikeusturva. Keskusta kantaa huolta myös keskituloisten mahdollisuudesta hakea ja saada oikeutta. Kalliiden oikeudenkäyntikulujen takia ihmiset eivät välttämättä uskalla lähteä hakemaan oikeutta itselleen lakituvan kautta. Heillä ei ole välttämättä ylimääräistä rahaa säästössä, mutta kuitenkin sen verran tuloja, että maksuton oikeudenkäynti ei ole heille mahdollista. Heidän asemaansa onkin parannettava esimerkiksi korottamalla yleisen oikeusavun tulo rajoja, parantamalla vakuutusyhtiöiden oikeusturvavakuutuksia ja säätämällä riita-asioiden oikeudenkäyntikulujen avustajan palkkion osalta enimmäistaksat. Haluankin kysyä ministeriltä: oletteko havahtunut myös tähän huoleen ja ongelmaan, ja ollaanko tähän tekemässä parannuksia?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Keto-Huovinen.

17.20 Pihla Keto-Huovinen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Oikeushoidossa on pitkään sinnitelty riittämättömällä rahoituksella. Oikeusturvan saataavuuden edes nykyinen taso on saavutettu ennen kaikkea oikeushoidon tehtävissä toimivien henkilöiden työhyvinvoinnin kustannuksella. Viime viikolla keskustelin erään oikeu-

Punkt i protokollet PR 132/2021 rd

denhoidon parissa työskentelevän henkilön kanssa, joka kertoi, että hänellä on ollut yksi vapaapäivä kesäloman jälkeen viikonloput mukaan lukien ja seuraava istuntovapaa on juuri ennen joulua. Kysynkin ministeriltä: miten huolehditte näiden henkilöiden työhyvinvoinnista?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Rantanen, Mari.

17.21 Mari Rantanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on nimenomaan nyt kysymys siitä, mitkä asiat yhteiskunnassa ovat ydintoimintoja ja mitkä ovat niitä tärkeimpiä asioita. Ja kun oikeusministeriön hallinnonala käyttää sen miljardin vuodessa ja sisäministeriö noin puolitoista, niin se on yhteensä 2,5 miljardia yli 65 miljardin budjetista, ja luulen, että sieltä olisi löytynyt kyllä näihin kahteen yhteiskunnan peruspilariin enemmänkin rahaa, ja tähän asiaan on syytä kiinnittää huomiota.

Mutta nostan täältä tämän ulkomaalaisasian myöskin esiin, koska se tuskin tulee välttämättä toiselta laidalta. Eli meillä on noin 8 prosenttia väestöstä ulkomaalaistaustaisia, mutta tämä 8 prosenttia käyttää Helsingin hallinto-oikeuden sekä korkeimman hallinto-oikeuden resurssista puolet. Siis puolet jutuista on ulkomaalaisasioita. Näiden vankien määrä on lisääntynyt 30 prosenttia viimeisen kymmenen vuoden aikana, ja nyt viimeisenä tämä jengiytyminen ja järjestäytyminen [Puhemies koputtaa] rikollisuus nimenomaan maahanmuuttajataustaisten osalta on kasvanut, ja Rise sanoo suoraan, että tämä Mantaqa-jengi aiheuttaa [Puhemies koputtaa] suurimman ongelman siellä. Miten te aiotte puuttua juurisyyhyn eli holtittomaan maahanmuuttopolitiikkaan?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Soinikoski.

17.22 Mirka Soinikoski vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sujuva, selkeä ja suoritusvarma oikeuslaitos on ehdoton edellytys yhteiskuntarauhalle ja luottamukselle. Oikeuslaitoksen päätökset ovat luotettavia ja perusteltuja, mutta prosessit kestävät usein kohtuuttoman pitkään. Liian usein oikeusjutut venyvät niin pitkiksi, että ihmiset eivät uskalla enää hakea oikeutta, koska pelkäävät vuosien rumbaa. Paljonpuhuvaa on se, että myös Suomen Asianajajaliitto on huolissaan suomalaisten oikeusturvasta. Erityisesti tuomioistuinten, Rikosseuraamuslaitoksen, Syyttäjälaitoksen ja julkisen oikeusavun voimavaratilanne on kestävätkin. Tilanteen korjaaminen edellyttää kyseisten toimijoiden perusrahoituksen korottamista pysyväisesti. Nykytilanne on inhimillisesti kestävätkin sekä henkilöstön että kansalaisen kannalta. Oikeusprosessi voi pahimmillaan olla yksilölle hyvin kuormittava ja sellainen, joka vie voimavaroja ja voi johtaa jopa työkyvyttömyyteen. Oikeusvaltiossa jokaisella pitää olla varallisuudesta tai taustasta riippumatta mahdollisuus hakea oikeutta oikeusteitse. Meidän on osaltamme varmistettava, että tämä periaate toteutuu tulevaisuudessa nykyistä paremmin. [Puhemies koputtaa] Tänään aiemmin järjestetyssä oikeusvaltioseminaarissa oli paljon erittäin painavia puheenvuoroja, jotka toivon mahdollisimman monen suomalaisen kuulevan nyt ja tulevaisuudessa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt edustaja Kiuru.

Punkt i protokollet PR 132/2021 rd

17.24 **Pauli Kiuru kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oikeusvaltio ja oikeudenhoito ovat ihan keskeinen osa demokraattista yhteiskuntaa. Niistä pitää kiinnittää kiinni, ja tämä on tärkeä keskustelualoite.

Otan yhden yksityiskohdan, joka koskee tuomareiden koulutusta. Noin 30 000 lasta kokee vuosittain vanhempiensa eron, noin puolet avioliitoista päättyy eroon. Tuhannet lapset joutuvat tilanteeseen, jossa heidän vanhempansa menevät oikeuteen päättämään siitä, miten lapsen huoltajuus siitä eteenpäin hoidetaan, koska he eivät pysty sitä itse sopimaan. Tuomareilla ei aina ole koulutusta eikä kykyä tunnistaa vieraannuttamista, huoltokiusaamista, tapaamisoikeussopimusten rikkomista, manipulatiivista käyttäytymistä. Kysyn: kuinka paljon tuomareiden koulutukseen tästä näkökulmasta on mahdollista kiinnittää huomiota, ja onko mahdollista, että jotkut tuomioistuimet erikoistuisivat näihin vaativiin tilanteisiin? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Laukkanen.

17.25 **Antero Laukkanen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tein tästä ajankohtaiskeskustelusta aloitteen lakivaliokunnassa, koska tämä vallitseva nykytila, jossa koko oikeuslaitoksen perusrahoitus ei enää turvaa oikeuden toteutumista, on kaikkien tiedossa mutta sille ei olla tekemässä yhtään mitään. Tilanne on niin vakava, että oikeusvaltion keskeiset periaatteet eivät enää toteudu. Oikeuden saanti ei toteudu, ja asioiden käsitteleyajat ovat niin pitkiä, että oikeutta on vaikea saada oikeassa ajassa.

Lakivaliokunta on jo 12 kertaa lausunnoissaan ja mietinnöissään vaatinut perusrahoituksen kuntoon laittamista. Se kaikuu kuuroille korville. Jotta oikeuslaitos voisi toimia lain ja oikeusvaltion edellyttämällä tavalla, on tämä perusrahoitus saatava kuntoon ja mahdollisimman pian. Selvityksiä ei tarvita. Niitä on annettu ihan riittävästi, vaikka selvitys onkin varmaan hyvä asia. [Puhemies koputtaa] Rouva ministeri, milloin saamme tämän rahoituksen kuntoon?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Semi.

17.26 **Matti Semi vas** (vastauspuheenvuoro): [Puhujan mikrofoni ei avaudu] — Se totteli peukaloa, ei etusormea.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Anteeksi?

Ei mitään, kevennys. [Ben Zyskowitz: Se ei ollut tarkoitettu pöytäkirjaan!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kevennys, selvä.

Arvoisa puhemies! Toimiva oikeusvaltio on erittäin hyvä asia ja se, että se koko ketju poliisista sinne tuomioistuihin ja oikeuteen toimii hyvin, ja nämä lisäykset siihen rahoitukseen ovat erittäin tervetulleita asioita.

Samoin sitten se, mitä mietin myös, että sitä vanginvartijoiden koulutusmäärää kasvataan, on hyvä asia, jotta saadaan ammattitaitoisia vanginvartijoita läpi Suomen palkattua, koska tiedossa on, että erittäin paljon käytetään sijaisia vanginvartijan toimissa. Ne ovat määräaikaista, vuoden kahden sopimuksella. Kysyisin ministeriltä: voiko olla mahdollis-

Punkt i protokollet PR 132/2021 rd

ta, että siirretään Tikkurilasta koulutusta lisää myös maakuntiin, jotta saadaan pidettyä siellä ne oppilaat, mitkä käyvät sen vanginvartijakoulutuksen siellä paikan päällä olevissa vankeilaitoksissa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tavio.

17.28 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oikeudenkäynnin tulisi olla nopea, halpa ja luotettava näin tavoitteena ja ihanteellisessa tilanteessa, ja ne ominaisuudet siinä prosessissa tukevat toinen toisiaan. Nyt kuitenkin tällä hetkellä varsinkin koronan jälkeen on nähtävissä, että pienessäkin riidassa menee ensimmäisessä instanssissa eli käräjäoikeudessa jopa kaksi vuotta. Eli pitkät tuomioistuimen käsittelyajat ovat kyllä todellinen ongelma meidän oikeusvarmuudelle, kun pitkissä asioissa todistajathan alkavat unohtaa jo, mitä on tapahtunut, ja lisäksi varsinkin näissä riita-asioissa on aikamoisena huolena intressien vanheneminen.

Tämä tuomarien koulutus on hyvä aihe, ja kiitän edustaja Kiurua, että hän otti sen esiin vähän samalla tavalla kuin itsekkin ajattelin. Se on aika ongelmallista, että nykyään voi alioikeudessa sinänsä täysin rikosoikeuteen perehtynyt tuomari ratkaista jonkun vaikean huoltajuus-, tapaamisoikeuskysymyksen, joten kysyn tätä samaa: miten tähän saataisiin tuomareiden [Puhemies koputtaa] jakoa ja koulutusta parannettua?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Hienoa. — Ja edustaja Zyskowicz.

17.29 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Arvoisa rouva ministeri! Myöhemmin tänä iltana kuulemme tässä salissa, että meidän translainsäädännössä olevat puutteet ovat Suomen pahin ihmisoikeusongelma. Minun mielestäni juttujen kohtuuton viipyminen oikeuslaitoksessa on paljon pahempi ihmisoikeusongelma, ja tästä olemme myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta saaneet tuomioita.

Täällä lähes jokainen puhuja on vaatinut oikeuslaitokseen lisää resursseja, ja ihan oikein, mutta kun raha ei kasva puussa, vaikka Marinin hallitus tuntuu toisin ajattelevan, tarvitaan mielestäni muutakin eli prosessien kehittämistä ja keventämistä. Onko hallituksessa harkittu sitä, että poikkeustilanteita lukuun ottamatta näyttökysymyksiä ei käsiteltäisi enää hovissa tai korkeimmassa vaan ne jäisivät [Puhemies koputtaa] käräjäoikeuksien varaan? Jos todistajan muisti paranee hovioikeuteen mennessä, se ei ole hyvä asia, se on huolestuttava merkki.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kivisaari.

17.30 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lokakuussa 2017 sattui Raaseporissa taseuristeyturma. Onnettomuudessa VR:n kiskobussi ja Puolustusvoimien maastokuorma-auto törmäsivät toisiinsa. Tässä turmassa kuoli kolme varusmiestä ja yksi junan matkustaja.

Turman käsittely päättyi oikeudessa noin kuukausi sitten. Kuljettaja ja uhrien omaiset siis odottivat päätöstä liki neljä vuotta. Se on, totta kai, myös nuoren varusmiehen kannalta pitkä aika. Tämä on yksi esimerkki eikä edes pahimmasta päästä, kun kesto on ollut pitkä.

Ymmärrän toki, että selvitystyö ja oikeudelliset prosessit ovat haastavia, ja totta kai ne pitää tehdä huolella. Silti oikeusprosessien nopeus on taattava, ja siksikin tämä keskustelu

Punkt i protokollet PR 132/2021 rd

on tärkeä ja arvokas. Kiitos myös ministerille, [Puhemies koputtaa] että olette hyvin tiedostanut tämän.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hyrkkö.

17.31 **Saara Hyrkkö vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos minunkin puolestani oikeusministerille tämän päivän korkean tason oikeusvaltioseminaarin järjestämisestä. On todella tärkeää, että oikeusvaltiota, sen riippumattomuutta ja oikeusvarmuutta, ei pidetä itsestäänselvyytenä. Kansainväliset esimerkit jopa EU:n sisällä osoittavat, että kun kansainvälisen oikeuden periaatteet ja EU:n yhteiset arvot ja pelisäännöt hylätään, niin oikeusvaltio voi hapertua silmänräpäyksessä. Merkit olivat kuitenkin ilmassa jo ennen konkreettisia toimia oikeusvaltion murentamiseksi esimerkiksi Puolassa ja Unkarissa. Epäluottamuksen kylväminen tuomioistuimia kohtaan, erilaisia instituutioita kohtaan ja eri ihmisryhmien välille on hälytyskello myös oikeusvaltiolle.

Arvoisa puhemies! Vihreille on todella tärkeää, että oikeudenhoidon resurssit turvataan kautta linjan. Tämä on ihmisten oikeusturvan kannalta välttämätöntä, ja kuten edustaja Kilpi edellä kuvasi, myös yhteiskunnan turvallisuuden ja luottamuksen kannalta välttämätöntä. Ja olen todella iloinen, että tässä salissa ja myös lakivaliokunnassa oikeusvaltiota puolustetaan laajassa rintamassa [Puhemies koputtaa] yli puoluerajojen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Adlercreutz.

17.33 **Anders Adlercreutz r** (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Ihan niin kuin edustaja Zyskiewicz sanoi, toimiva oikeusvaltio on perusoikeuksien toteutumisen edellytys. On totta, että käsittelyajat ovat pitkiä ja ne ovat myöskin kalliita, ja siksi on hienoa, että nyt tällä hallituskaudella on tapahtunut käänne, että nyt ollaan panostettu lisää näihin ja vielä lisäbudjetissa panostetaan entistä enemmän. Kun puhutaan oikeusvaltiosta, kyse ei toki ole ainoastaan tuomioistuinista, vaan kyse on koko ketjusta, että koko ketju toimii, ja siitä näkökulmasta on hienoa, että tässä kirjassa on Suomen historian suurimmat poliisimäärärahat. Se on merkittävä asia, sekin vahvistaa oikeusvaltiota.

Mutta on muitakin asioita. Siis me voidaan omalla toiminnallamme poliittisista syistä kuormittaa oikeusvaltiota, [Sebastian Tynkkynen: Miten kehtaat?] me voidaan poliittisilla päätöksillä vaikeuttaa oikeusjärjestelmän toimintaa, niin kuin viime kaudella, kun heikennettiin turvapaikanhakuprosessin oikeusavun määrää. Se suoraan, ihan niin kuin arvioitiinkin, [Puhemies koputtaa] ruuhkautti tuomioistuinia. [Puhemies: Ja nyt on aika täyttynyt!] Eli meidän pitää katsoa kokonaisuutta, kun näitä päätöksiä tehdään.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkelä.

17.34 **Jani Mäkelä ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalaisen oikeusvaltion ongelmat voivat olla resurssien puutteessa, mutta myös viallisessa lainsäädännössä ja vinoutuneissa asenteissa. Poliittisesti virittäytynyt syyttäjälaitos kohdistaa tarkoitushaikuksia syytteitä ja tutkintoja oppositiopoliitikkoihin hyväksikäyttäen liian tulkinnanvaraisista sanavapauslainsäädäntöä. Tällä yritetään vaientaa järjestelmän mielestä väärin ajattelevat. Toisaalta esimerkiksi tuoreessa, julkisuudessa olleessa tapauksessa poliisi ja oikeuslaitos olivat kyllä ehtineet tutkia ja tuomita isän, joka oli pahoinpidellyt tyttärensä rais-

Punkt i protokollet PR 132/2021 rd

kauksesta epäillyn henkilön, mutta itse raiskausepäily on edelleen tutkinnassa. Poliisilla ei ole niin kiire sen asian kanssa. Mistähän johtuen? Nämä ovat törkeitä ja räikeitä esimerkkejä suomalaisen oikeusvaltion epäkohdista, ja odotan, että näihin asenteisiin ja tähän lainsäädäntöön puututaan ja muutetaan suomalainen oikeuslaitos vastaamaan jollain tavalla kansan oikeustajua.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kinnunen.

17.35 Jari Kinnunen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tänään oikeusvaltioseminaarissa kuultiin korkeasti oppineiden lakihenkilöiden aika lailla ylätason keskustelua, mutta oli siellä yksi professori, joka sentään palautti meidät maan pinnalle ja puhui ihan tavallisista ihmisistäkin.

Oikeusvaltion perusteita nakertaa ohjaava ja kuristava budjettivalta, jota hallitukset käyttävät koko oikeudenhoidon ketjua kohtaan. Samoin sitä nakertaa poliitikkojen puuttuminen operatiiviseen toimintaan.

Miten aiotte varmistaa sen, että tavalliset kansalaiset saisivat asiansa käsiteltyä nopeasti, tehokkaasti, taloudellisesti esitutkinnasta syyteharkintaan, tuomioistuinkäsittelyyn sekä rangaistuksen täytäntöönpanoon ja vahingonkorvauksen maksatukseen saakka? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Otetaan tässä vaiheessa ministeri Henrikssonin 3 minuutin vastaus, ja sen jälkeen, jos tarvetta vielä on, jatketaan debattia.

17.36 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies! Kiitos edustajille erittäin hyvistä kysymyksistä ja kiitoksia siitä, että tämä aihe kiinnostaa.

Tässä salissa on monta kertaa käyty tätä keskustelua siitä, miksi oikeudenhoidon ei löydy riittävästi rahaa. Tämä on erittäin hyvä kysymys. Tässäkin salissa olevat puolueet ovat vuorotellen istuneet hallituksessa. [Antero Laukkanen: Juuri näin!] Hallituksessa päätetään siitä, mihin rahaa laitetaan. Ja niin kuin tässä ensimmäisessä puheenvuorossani totesin, tämä hallitus on panostanut nyt enemmän oikeudenhoidon resurssien kasvattamiseen kuin edellinen hallitus. Mutta se ei poista sitä tosiasiaa, että olette kaikki oikeassa siinä, että me tarvitaan tähän perusrahoitukseen edelleen korotusta. Sen takia se selonteko, mitä nyt lähdetään tekemään, on äärimmäisen tärkeä, koska sillä myös oikeusministeriössä pystytään paneutumaan siihen, mitkä ovat ne todelliset resurssitarpeet.

Tuomioistuinvirasto pystyy antamaan omat arvionsa, syyttäjäpuolella sama asia, oikeusapupuolella sama asia ja niin edelleen. Meidän on syytä saada kokonaiskuva tästä tilanteesta. Ja sen takia se selonteko on äärimmäisen tärkeä, ja minä toivon itse, että kun me saadaan tätä selontekoa niin pitkälle, että se on sitten tässä salissa käsittelyssä, niin meillä voisi olla niin luotettavaa tietoa, että istui siinä tulevassa hallituksessa ketä tahansa, niin siihen myös sitouduttaisiin, koska meidän olisi syytä tehdä juuri niin kuin monet teistä ovat tässä esittäneet, saada kerralla semmoinen perusrahoituksen korotus, että ei vuosi vuodelta jouduta antamaan lisätalousarvioitten puitteissa lisämäärärahaa. Olen tästä asiasta ihan samaa mieltä.

Olen itse hallituksessa nostanut esille sen, että on varsin tärkeätä, että kun poliisille lisätään resursseja, niin lisätään saman verran — tai suhteutettuna siihen — myös koko rikosketjussa, jottei näitä pullonkauloja synny. Joten poliisi, syyttäjät, tuomioistuinlaitos ja vankeinhoito, ulosotto, koko se ketju tarvitsee lisäpanostusta.

Punkt i protokollet PR 132/2021 rd

Tämä hallitus on myös panostanut nyt velkajärjestelyyn. Me olemme panostaneet enemmän oikeusapuun. Ja mitä tulee siihen, että pitää kansalaisilla olla myös luotto ja uskallus lähteä asiaansa viemään eteenpäin, niin siinäkin meillä on nyt hankkeita vireillä. Ja toiveeni on, että pystyn vielä tämän hallituskauden aikana tuomaan tänne esityksen, joka parantaa suomalaisten mahdollisuutta saada oikeutta ja uskaltaa mennä asiansa kanssa myös oikeuteen, koska se kynnys on mennyt [Puhemies koputtaa] varsinkin siviilipuolella aivan liian korkeaksi tällä hetkellä. Ja tässä on erilaisia ratkaisumalleja nyt pöydällä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Ja nyt jatketaan näitä minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja. — Lakivaliokunnan puheenjohtaja, aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Meri.

17.40 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos ministerille vastauksesta. Haluaisin vastata täällä keskustelussa nousseeseen muutamaan kysymykseen, mitä kuulemisissa on tullut esille tästä henkilökunnan jaksamisesta. Toimijoiden kuulemisissa on tullut esille, että siellä jopa päteviä ihmisiä — ei nyt massoittain, mutta jonkin verran — siirtyy muihin tehtäviin. He ovat jo niin kuormittuneita, kuten Keto-Huovinen sanoi, kun ei vapaata ole ja kun on uusien töiden imu ja houkuttelu, että se alkaa olla jo haaste, joten meillä on tulevaisuuden haasteena se, onko meillä päteviä tuomareita. Meidän on täällä hyvä säätää heille lakeja, mitä heidän pitäisi soveltaa, jos ei siellä ole ketään, joka soveltaa niitä. Niin että se on hyvä muistaa, että se on se pohja.

Ja koulutuksen osalta pelkät koulutusmäärärahat eivät riitä, koska heillä ei ole aikaa käydä koulutuksissa, se työpino vain kasvaa. Ei ole työaikaa, sitten menet taas takaisin vaikka yöksi töihin tekemään. Sen takia tarvitaan myös resursseja, pysyviä resursseja siihen, että saadaan palkattua riittävästi henkilökuntaa, että ihmiset voivat käydä myös koulutuksissa. Mutta nämä rahoitusasiat ovat hyvin pitkälle budjetin sisällä arvovalintoja, ja toivon, että hallitus olisi valinnut toisin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kiuru.

17.41 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sain tässä juuri hetki sitten edustajakollegalta lainaksi kirjan, jonka nimi on Perhe. [Pitää kirjaa kädessä] Se kertoo göteborgilaisesta asuinalueesta, jossa yksi suku hallitsee väkivallalla, uhkaamalla ja painostamalla, ja sinne on syntynyt ikään kuin tällainen rinnakkaisyhteiskunta, johon virallinen yhteiskunta — poliisi ja oikeusjärjestys — ei oikein pääse sisään. Ihmiset eivät uskalla todistaa, eivät puolustaa omia oikeuksiaan. Samaa viestiä kuuluu myös suomalaisesta Rikosseuraamuslaitoksesta, vankiloista. Erilaiset jengit käyttävät väkivaltaa, uhkaavat väkivallalla ja aiheuttavat pelkoa sekä vangeille että henkilökunnalle. Kysyn ministeriltä: Miten koette tämän uhkan suuruuden Suomessa? Onko rakenteisiimme päässyt jo luikertelemaan tällaista ulkopuolista painostusta, [Puhemies koputtaa] vai toimiiko oikeusvaltio niin kuin sen pitää toimia? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkyinen.

17.42 Matias Mäkyinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusvaltion puolustajia riittää tässä salissa, ja täällä puhutaan näistä arvovalinnoista, miten rahoituksen

Punkt i protokollet PR 132/2021 rd

taso on muuttunut. Voisi kuvitella, että perussuomalaisissa tai kokoomuksessa ei olla viime hallituskaudella oltu painamassa nappia näiden resurssien pienentämisestä, mutta hyvä, että nyt kannatatte resurssien lisäämistä, ja niin myös me olemme tehneet ja teemme jatkossa.

Näiden resurssien lisäksi erittäin tärkeä kysymys prosessien nopeuttamiseksi on se, miten prosessi toimii. Nyt käsittelemme parhaillaan lakivaliokunnassa lakimuutosta siitä, että keskitämme näytön vastaanottamista käräjäoikeuksiin ja sen taltioinnin myötä hovioikeuksissa ei enää uusia todistajalausuntoja oteta vastaan. Tämä on yksi tapa. Toisaalta sovittelun käytön lisääminen on hallitusohjelmassa mainittu tällaisena toisena keinona, jolla nopeutetaan prosessia ja kevennetään tuomioistuimien taakkaa. Mitä muita keinoja oikeusministeri näkee, joilla voisimme nopeuttaa prosessia ja tehostaa prosessin etenemistä? Toisaalta, mitä keinoja on tämän kuluriskin pienentämiseksi? [Puhemies koputtaa]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Reijonen.

17.43 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oikeusvaltiossa oikeudenhoidon on tietenkin toimittava. Se on ihan itsestäänselvyys. Edustaja Meri tuossa nosti puheessaan esille hirveän tärkeän asian, ja onhan se näin, että rahoituksen olisi oltava semmoista, että se rahoitus ei olisi vain semmoista tilapäistä tiputtelua vaan ihan oikeasti semmoista säännöllistä. Se on ihan kaikin puolin järkevää, ja toivoisi tietysti, että sitä rahoitusta ei menisi niin paljon ulkomaille, vaan se jäisi tänne Suomen hyväksi. Se olisi budjetoinnissa hirveän tärkeätä.

Mutta haluaisin kysyä ministeriltä siitä, kun ministeri on nyt paikalla, että aina jostakin lehdistöstä ja tiedotusvälineistä saa lukea ja kuulee, että hotelliyö vankilassa maksaa suunnilleen saman verran kuin — vankila ja hotelli ovat suunnilleen samanhintaisia — niin meillä kuitenkin Suomen vankiloissa on aika paljon ulkomaalaisia vankeja. Aina joskus ihmiset nostavat esille sitä, onko sen näin oltava, että nämä ulkomaalaiset vangit ovat tosiaan Suomessa, että heidän paikkansa on täällä, vai onko mietitty sitä, voisiko heitä palauttaa sinne omiin maihinsa? — Kiitos. [Ville Tavio: Hyvä kysymys! Voita Virosta ostaa vankeja!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Eestilä.

17.44 Markku Eestilä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kiuru viittasi täällä tähän Perhe-kirjaan, ja itse asiassa olen se kaveri, joka sen lainasi hänelle, ja olen sen itse lukenut. Kysyisinkin oikeusministeriltä, mikä vaara nyt on oikeasti olemassa, että näennäisesti oikeusvaltio ja sen kolme porrasta toimii hyvin, mutta tänne meidän organisaatiomme alapuolelle on syntynyt varjoyhteiskunnan vaikuttajia, jotka alkavatkin ikään kuin pelolla viemään koko asiaa siihen suuntaan, että näennäisesti kyllä toimitaan, mutta yhtäkkiä asioille ei löydy todistajia eikä mitään ole tapahtunut virallisten asiakirjojen mukaan, mutta me kuitenkin tiedetään, että siellä taustalla on uhkailua, kiristystä, väkivaltaa — mutta mitään ei voida todistaa, ja kohta ollaan tilanteessa, että kukaan ei uskalla todistaa. Silloin kysymys kuuluu, onko nämä resurssit ajettu niin ahtaalle, että me emme tätä kehitystä kohta enää Suomessa voi ainakaan pääkaupunkiseudulla ehkäistä, [Puhemies koputtaa] vai pitäisikö nyt herätä ja lisätä resursseja oikeasti poliisiin.

Punkt i protokollet PR 132/2021 rd

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hopsu.

17.46 **Inka Hopsu vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeudenhoidon luotettavalla toiminnalla on keskeinen merkitys yhteiskunnan vakauden kannalta, ja kannatan kyllä ministerin esitystä siitä, että läpi linjan, ei ainoastaan poliiseille, sitä resurssia olisi tullut lisätä ja tulisi lisätä. Tuomioistuinten käsittelyajat olivat jo vuoden 2019 lopussa, ennen koronatilannetta, pidentyneet. Tietyissä asiaryhmissä käsittelyajat olivat niin pitkiä, että viivästymiset aiheuttivat vakavaa haittaa oikeusturvan toteutumiselle. Julkisessa oikeusavussa on jouduttu resurssien puutteen vuoksi vähentämään henkilöresursseja, vaikka kansalaisten oikeusavun ja oikeussuojan tarve ei ole vähentynyt. Riittävät tuomioistuinten resurssit ja osaaminen auttaisivat ratkomaan kaavavalituksia sekä takaisivat turvapaikanhakijoiden paremman oikeusturvan toteutumisen ja inhimilliset käsittelyajat, eikä esimerkiksi kaava-asioissa tarvitsisi lähteä etsimään oikaisua lainsäädännöstä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Honkasalo.

17.47 **Veronika Honkasalo vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme nähneet oikeusvaltioperiaatteen horjumista kansainvälisesti jopa EU:n sisällä. Suomi on kansainvälisesti vertaillen vahva oikeusvaltio, mutta meidänkin on huolehdittava jo etukäteen, että oikeusvaltio turvataan myös mahdollisina heikkoina hetkinä. Meidän tulisi myös Suomessa korjata omia oikeusvaltion sokeita pisteitämme, kuten translaki, josta tänäänkin täällä eduskunnassa keskustellaan — ja tässä ehkä huomiona edustaja Zyskowiecille, että itse en näe tätä nollasummapelinä, että kun korjataan todella ongelmallinen translaki, niin se olisi jotenkin pois siitä, että parannetaan myös oikeusprosesseja, sillä lainsäädännöllisten toimien lisäksi on turvattava myös oikeudenhoidon toimintaedellytykset. Jokaisella tulee olla mahdollisuus saada oikeutta vääryyttä kokiessaan ja asiansa käsiteltyä kohtuullisessa ajassa. Nyt resurssit eivät yksinkertaisesti riitä tähän. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kauma.

17.48 **Pia Kauma kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aloitin kansanedustajana noin kymmenen vuotta sitten ja muistan, että jo silloin tätä asiaa pohdittiin. Tuntuu siltä, että tämä on kestopuheenaihe eduskunnassa, että oikeuslaitoksella kokonaisuudessaan ei ole tarpeellisia resursseja. Ilman muuta sinne tarvitsee tehdä tasokorotus kaiken kaikkiaan, mutta pelkästään se ei tietenkään riitä. Me tarvitsemme myöskin näitten prosessien modernisointia, aivan kuten tiedätte, arvoisa oikeusministeri. On hyvä, jos velkajärjestelyyn on jo tällaisia tehty, mutta yksi toinen esimerkki on turvapaikkaprosessi. Esimerkiksi vuonna 2017 turvapaikkaprosessissa ensimmäisen päätöksen kesto oli 357 päivää, ja kun tähän vielä lisätään se, että turvapaikkahakemusten uusintahakemuksia ei ole rajoitettu — ihminen voi hakea vaikka viisi kertaa sitä paikkaa — niin tämä prosessi voi kestää vuosikausia. Nyt jos katsotaan vaikka Norjaan, niin siellä on tavoitteena se, että koko käsittely voidaan suorittaa kolmessa viikossa, ja se onnistuu sillä tavalla, että paikallinen migri, poliisi ja terveydenhuoltoviranomainen [Puhemies koputtaa] ovat saman katon alla. Emmekö mekin voisi tätä prosessia uudistaa niin, että lopulliset päätökset tulisivat [Puhemies: Näin, ja nyt lopullinen päätös!] nopeammin?

Punkt i protokollet PR 132/2021 rd

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tynkkynen.

17.49 Sebastian Tynkkynen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä tuli tyylipuhdas esimerkki siitä, kuinka vähän sananvapaus merkitsee monille poliitikoille. Hyvä ruotsalaisen kansanpuolueen kansanedustaja Adlercreutz, me emme todellakaan tehtaile itsellemme tuomioita. Esimerkiksi minä olen puhunut niistä ongelmista, mitä Oulun seudulla — siis hirveyksiä — on tehty ihmisille. Kansanedustaja Päivi Räsänen on siteerannut Raamattua, ja häntä ollaan viemässä oikeuteen, ja sitten hän on saamassa tuomion siitä. Meillä sananvapaus kapenee tällä hetkellä, eikä se ole sellainen asia, että pitäisi lähteä pilkkaamaan poliitikkoja. Pitäisi olla huolissaan siitä, missä on opposition mahdollisuus esittää poliittisia mielipiteitä, mutta tämä ei teitä näytä ollenkaan kiinnostavan — se on pilkan aihe — mutta yksi asia teitä kiinnostaa, edustaja Adlercreutz: se on pakkoruotsin tunkeminen nuorilta kurkusta alas, niin kuin teidän puolueenne meinaa tässä hallituksessa tehdä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Huttunen.

17.50 Hanna Huttunen kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Niin kuin ollaan kuultu, tämä rahoitusvajehan on monen hallituksen ongelma ollut jo taaksepäin. Pidän erittäin hyvänä tätä selontekoa, mitä nyt ollaan laatimassa, ja toivonkin, että siitä olisi sitten jatkossa hyötyä tuleville hallituksille. Toivonkin, että ne puolueet, jotka sitten ovat tulevaisuudessa hallitusneuvotteluissa, myös ottavat tämän asian esille ja saavat kirjauksen hallitusohjelmaan, niin että saadaan edelleenkin tasokorotuksia rahoitukseen, niin kuin tämäkin hallitus on tehnyt. [Leena Meri: Ettekö te korjaakaan sitä ensi vuonna?]

Kannan huolta myös rikoksen uhrin ja ennen kaikkea uhrin omaisten asemasta ja haluaisinkin kysyä vielä ministeriltä: onko millä aikataululla tulossa nyt tähän rikoksen uhrin omaisen asemaan parannusta? On erittäin väärin inhimillisesti, että ensin koetaan suuri tragedia esimerkiksi omaisen menettämisen takia ja sen jälkeen vielä ajaudutaan taloudellisiin vaikeuksiin. Tämä on asia, mistä olen saanut myös aika paljon yhteydenottoja, ja toivoisinkin, että ministeri voisi tähän aikatauluasiaan vastata. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Soinikoski.

17.51 Mirka Soinikoski vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusministeriön hallinnonalan niukat resurssit ovat ongelmallisia myös vankien oikeuksien näkökulmasta. Olen erityisen huolissani Rikosseuraamuslaitoksen taloudellisesta tilanteesta, jossa on arvioiden mukaan liian vähän henkilöstöä suhteessa vankien määrään. Tämä on huolestuttavaa paitsi vankiloiden turvallisuustilanteen kannalta myös lasten kannalta. Suomessa on arviolta noin kymmenentuhatta lasta, joiden vanhempi on joutunut vankilaan. Näillä lapsilla on tutkimuksen mukaan kohonnut riski mielenterveysongelmiin, epäsosiaaliseen käyttäytymiseen ja syrjäytymiseen. Koko perhe tarvitsee apua ja tukea rikosseuraamuksen varjosta selviämiseksi. Niukentuneiden resurssien takia perhesuhteet ja lapsen oikeudet ovat kuitenkin vaarantuneet, koska vankeinhoidolla ei ole ollut mahdollisuuksia järjestää säännöllisiä tapaamisia. Tämä tilanne pitää korjata. Lapsella on oikeus tavata vanhempiensa turvallisissa olosuhteissa ammattilaisen tukemana. Lapsen oikeuksien on toteuduttava kaikissa tilanteissa, myös vankeinhoidossa.

Punkt i protokollet PR 132/2021 rd

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Keto-Huovinen.

17.53 Pihla Keto-Huovinen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Oikeusvaltio on yhteiskuntamme perusta, ja Suomi on vahva oikeusvaltio, mutta oikeuden saatavuuteen liittyy resursoinnista johtuvia puutteita, kuten täällä on monen edustajan suulla todettu. Jotta ihmisten oikeus saada asiansa käsiteltyä viivytyksettä ja heidän oikeusturvansa voisi toteutua, niin rikosketjun on oltava riittävästi resursoitu. Ja tällä hetkellä meillä on monia ongelmia, jotka heikentävät tätä ketjun toimivuutta — oikeudenkäyntien viivästyminen, keskeneräisten juttujen suma mutta myös se, että vanhojen juttujen määrä kasvaa koko ajan.

Kiitan ministeriä ja hallitusta siitä, että vuoden 2021 neljännessä lisätalousarviossa on määrärahalisäyksiä, mutta kysyn tässä samassa yhteydessä: näettekö, ministeri Henriksen, että hallitus pystyisi samassa hengessä arvioimaan uudelleen myös vuoden [Puhemies koputtaa] 2022 määrärahojen riittävyyttä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kinnunen.

17.54 Jari Kinnunen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tässä salissa on hyvä tietää, että meillä on jo toinen todellisuus tuolla ulkona. Siellä on jo semmoinen luokka, joka ei ole meidän tavoitettavissamme. Siellä on jo omat oikeudenistunnot, siellä on oma järjestys, joka pitää huolen siitä, että koodia noudatetaan. Se ei ole niin näkyvä kuin se on Ruotsissa, mutta meillä on se olemassa. Ja toivonkin, että nyt kun tätä selvitystyötä ruvetaan tekemään, niin tämä huomioitaisiin. Se ei ole pelkästään suomenkielisten joukossa, se on myöskin sitten jakautunut näitten maahanmuuttajien omien etnisten taustojen mukaisesti, ja se on hyvä huomioida. Emme me tavoita enää läheskään kaikkia Suomessa asuvia. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tavio.

17.55 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Perussuomalaiset kiittävät kovasti tästä keskustelusta. Tässä on nähty, että oikeusvaltioon ja oikeudenhoitoon kuuluu näin monia kysymyksiä ja ongelmakohtia ja asioita, joita voimme siellä parantaa, joten toivon, että tulevasta selonteosta tulee mahdollisimman laaja.

Omalta osaltani haluaisin vielä nostaa kysymyksenä esiin oikeudenkäynteihin pääsyn. On puhuttu niin sanotusta access to justice -kysymyksestä, eli oikeudenkäyntien hinta on kuitenkin se, jonka on ajateltu joskus positiivisena asiana pitävän ihmisiä poissa oikeuslaita, mutta todellisuudessa se alkaa olla oikeusturvan este. Se liittyy siihen, että oikeusturvavakuutukset eivät ole enää niin kattavia kuin mitä ne ovat varsinkaan ennen vanhaan olleet, ja se kulatoriski varsinkin häviössä on vain yksinkertaisesti niin kamala, että sitä ei ehkä keskiverto tuloluokka pysty kantamaan. [Puhemies koputtaa] Joten miten tätä oikeudenkäyntien kalleuden asiaa lähtisitte selvittämään?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Laukkanen.

17.56 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olen todella ymmärtänyt sen ja olen iloinen siitä, että oikeusministeri Henriksson kyllä hahmottaa

Punkt i protokollet PR 132/2021 rd

tämän asiantilan täysin alusta loppuun saakka. Tuolla seminaarissa tänään kuulin, että EU on arvoyhteisö, jonka keskeisin arvo on oikeusvaltioperiaate. Kun tällaista viestintää kuulee, niin se tietysti mietityttää, miksi ihmeessä me sitten sallimme tämän tilan hallituskaudesta toiseen jatkuvan tällaisena.

Lakivaliokunta edellytti lausunnossaan ja lausumassaan, että perusrahoitus viipymättä korotetaan olennaisesti ja pysyväisluontoisesti. Lakivaliokunta myös totesi, että hälyttävää on, että yli vuoden vireillä olleiden asioiden määrä kasvoi merkittävästi kaikilla tuomioistuinlinjoilla vuosina 2010—2019: esimerkiksi hovioikeudessa 73 prosenttia, hallinto-oikeudessa 78 prosenttia sekä käräjäoikeuden rikosasioissa 43 prosenttia. [Puhemies koputtaa] Nämä ovat niin valtavia lukuja, että kyllä näihin on vain pakko tarttua.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Zyskowiec.

17.57 Ben Zyskowiec kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! En päässyt tämän päivän oikeusvaltioseminariin, eikä minua ollut taidettu kutsuakaan. Mutta ymmärsin, että siellä keskusteltiin myös siitä, miten voitaisiin turvata oikeuslaitoksen riippumattomuus, jos meillä hallituksessa ja parlamentissa enemmistön saisi jokin sellainen ääriryhmä, joka lähtisi poliittisista syistä vaihtamaan tuomareita. En ole aivan vakuutunut, että tämä on ongelma, koska jos tällainen ääriryhmä saisi enemmistön tässä talossa, mikään ei estäisi sitä käyttämästä enemmistöään perustuslakivaliokunnassa niin, että se murentaisi muitakin oikeusvaltion perusteita.

Edelleen kysyn mahdollisuudesta kehittää oikeusprosesseja. Rahaa tarvitaan aina, ja sitä puuttuu aina. Yhdyn edustaja Mäkysen kysymykseen siitä, mitä ollaan tekemässä oikeusprosessien kehittämiseksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Annan vielä minuutin mittaiset vastauspuheenvuorot edustajille Semi ja Kilpi, ja sen jälkeen ministeri Henriksson. — Edustaja Semi.

17.58 Matti Semi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä oikeusvaltioperiaate on todella hieno, ja on hyvä asia, että sitä viedään eteenpäin.

Edustaja Tynkkynen nosti esille sananvapauden ja sen kuulumisen suomalaiseen oikeusperiaatteeseen, että meillä jokaisella on sananvapaus. Minun mielestäni sananvapaus on erittäin tärkeä asia, mutta sananvapautta ei saisi käyttää sillä tavalla väärin, että sillä julmistellaan ja tehdään pahaa toisille. Sananvapaus tarkoittaa asiallista käyttäytymistä, oikealla tavalla esiintymistä puheenvuoroissa ja kertomista oikealla tavalla ihmisille asioita, mistä on vaikka eri mieltä. Meille kansanedustajille kanssa kuuluu oikeastaan erityinen vastuu siitä. Me ollaan malliesimerkkejä muille ihmisille. Omalla käyttäytymisellämme kerromme, minkälainen tämän oikeusvaltion pitää olla, jotta meillä on turvallinen maa täällä asua.

Toivon, että tässä selonteossa otetaan huomioon myös kasvatusperiaatteet, [Puhemies koputtaa] jotka koulutuksessa lähtevät siitä, että meillä nuoret ja lapset oppivat ymmärtämään, [Puhemies: Kiitos!] mitä oikeusvaltio tarkoittaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kilpi, olkaa hyvä.

Punkt i protokollet PR 132/2021 rd

18.00 **Marko Kilpi kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ruotsissa raju, raaka ja häikäilemätön rikollisuus uhkaa kaataa koko ruotsalaisen hyvinvointi- ja oikeusvaltion. Rikollisuuden kirjo on hyvin laaja, ja tilattujakin henkirikoksia tapahtuu hämmäntävän paljon. Tuorein esimerkki lienee räppäri Einárin raaka murha, joka nuorten tekijöiden toimesta myös kuvattiin. Hyvin moni henkirikos jää Ruotsissa myös selvittämättä, mikä on varsin sietämätön juttu. Ohi kulkevista autoista on ammuttu poliisia, ja on jopa tapauksia, joissa lapsia on ammuttu hiekkalaatikkoonkin. Tilanne on siellä hyvin karu ja sietämätön.

Haluaisinkin kysyä tässä kohtaa: Onko hallitus ymmärtänyt tämän tilanteen vakavuuden? Onko se ymmärtänyt, että näitä samoja ilmiöitä on jo meillä täällä Suomessakin, aivan kuten tässä tuplakollega Kinnunen varsin onnistuneesti äsken jo kuvasi? Ja mitä hallitus aikoo tehdä saman romahduksen estämiseksi, joka Ruotsissa on jo tapahtunut? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri Henriksson, 5 minuuttia, olkaa hyvä.

18.01 **Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää teitä kaikkia erittäin hyvistä kysymyksistä. Yritän vastata niihin mahdollisimman kattavasti.

Ensinnäkin edustaja Meri kysyi henkilökunnan jaksamisesta, ja sitten tuli myös kysymys koulutuksesta. Olen myös huolestunut tästä henkilökunnan jaksamisesta ja myös ylipäänsä oikeudenhoidon henkilökunnan riittävydestä. Me näemme jo sen, että oikeusaputoimistoihin on vaikeata saada henkilöstöä, ja tämä on tietysti asia, johonka on myös syytä nyt kiinnittää erityistä huomiota. Sitten muistutan siitä, että meillä on verraten uusi Tuomioistuinvirasto. Tuomioistuinvirasto sinänsä on tavallaan riippumaton virasto, ja Tuomioistuinvirasto myös omalta osaltaan vastaa nyt näistä henkilöstökysymyksistä ja myös koulutusasioista. Tietenkin on niin, että ministerinä haluan myös kuulla heidän näkemyksensä, ja haluan myös kuulla, mitkä ovat heidän ajatuksensa siitä, millä tavalla tätä tilannetta voidaan parantaa. Riippumatta siitä, millä alalla on, jaksamisesta on pidettävä huolta. Meillä ei kerta kaikkiaan ole varaa siihen, että tulevaisuudessa nuoret juristit eivät hakeutuisi tuomioistuinlaitokseen tai syyttäjälaitokseen tai ulosottolaitokseen. Me tarvitaan myös täällä oikeudenhoidon puolella hyviä juristeja tulevaisuudessakin, ja sen takia tähän on kiinnitettävä huomiota. Ja sen takia myös tämä resurssiasia on sellainen, että jos me saataisiin se perusrahoitus toimimaan sillä tavalla, että ei joka vuosi tarvitsisi lisätalousarvion puitteissa saada sitä lisärahoitusta, niin me voitaisiin ja Tuomioistuinvirasto voisi myös vakinaistaa näitä virkoja, ja se olisi tärkeää.

Sitten tästä näytön vastaanottamisesta ja prosesseista. Niin kuin tässä on keskustelussa tullut ilmi, tällä hetkellä on lakivaliokunnassa tämä iso paketti, jossa näytön vastaanottamisessa siirrytään videotallennuksiin niin, että sama näyttö, joka on kerran näytetty käräjäoikeudessa, näytetään edelleen hovioikeudessa ja myös mahdollisesti sitten korkeimmassa oikeudessa. Tämä on osaltaan suuri muutos siihen, mihin meidän tuomioistuimissamme ollaan totuttu, ja se on mielestäni erittäin hyvä muutos. Tästä kannattaa tietysti sitten nyt ensin oppia, voiko tätä jatkojalostaa jollakin tavalla. Mutta, edustaja Zyskiewicz, uskon, että tämä on oikea tie, ja mitä tähän näytön vastaanottamiseen ja näyttökysymyksen arvioimiseen tulee, niin sitä pitää sitten tulevaisuudessa pohtia.

Punkt i protokollet PR 132/2021 rd

Muuten näitten prosessien osalta sovittelua tarvitaan lisää, mutta ei myöskään voi ajatella niin, että rakennetaan järjestelmä sillä tavalla, ettei haluta, että ihmiset menevät tuomioistuimiin. Pitää aina olla myös oikeus saada asiansa punnittua tuomioistuimessa. Mutta meidän pitää tietysti myös edesauttaa sitä, että aina niissä tapauksissa, kun on mahdollista sovittelun avulla päästä ratkaisuihin, sitä käytetään.

Sitten on yksi asiaryhmä, johonka itse haluaisin tulevaisuudessa kiinnittää huomiota, ja se on ne pienemmät siviilioikeudellisten riita-asiat. Niiden osalta voitaisiin ruveta miettimään vähän yksinkertaisempaa prosessia. [Ben Zyskowicz: Hyvä!] Se on asia, mitä mielestäni tulevaisuudessa pitää pohtia.

Mitä tulee tähän vankiloitten tilanteeseen, niin kuten tässä on tullut ilmi, vankeinhoito myös saa lisäresursseja. Se on aivan välttämätöntä. Järjestäytyntä rikollisuutta on myös meidän vankiloissamme. Muutama kuukausi sitten arvio oli, että järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvia tai niitten vaikutuspiirissä olevia vankeja olisi meidän vankiloissamme noin 200, ja nämä vangit yritetään asuttaa neljään eri vankilaan ja myös erillisosastoille.

Mitä tulee järjestäytyneeseen rikollisuuteen, niin itse olen seurannut hyvin tarkasti Ruotsin tilannetta. Järjestäytynyt rikollisuus ja rikollisuuden ennaltaehkäisy kuuluu sisäministeri Ohisalon tontille, mutta sehän vaikuttaa meihin kaikkiin. Seuraan erittäin tarkasti myös tätä Ruotsin tilannetta, ja meidän ei pidä tehdä samoja virheitä, mitä siellä on tehty. Meidän pitää olla valppaita, ja tässäkin pitää puuttua niihin juurisyihin. Tässä on suuresta kokonaisuudesta kyse. On kyse siitä, [Puhemies koputtaa] miten perheitä autetaan. On kyse siitä, miten havaitaan riittävän aikaisin, kun nuori henkilö on menossa väärään suuntaan. [Puhemies: Aika!]

Ylipäänsä kiitoksia teille kaikille edustajille, ja palataan näihin tärkeisiin asioihin viimeistään selonteon muodossa. — Kiitos.

Riksdagen avslutade debatten.

Ärendet slutbehandlat.